Kuntaliitto
Kommunförbundet

Kirjallinen asiantuntija-lausunto

25.9.2017

Eduskunnan ympäristövaliokunta
HE 84/2017 vp
YmV@eduskunta.fi

Kutsunne asiantuntijakuulemiseen ja asiantuntijalausuntopyyntönne 13.9.2017

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ympäristönsuojelulain ja jätelain muuttamisesta (HE 84/2017 vp)

Kuntaliitto kiittää kutsusta tulla kuultavaksi asiassa ja lausuu seuraavaa:

Valvonnan maksullisuuden laajentaminen myönteistä

Kuntaliitto on ollut aloitteellinen mm. jätelain valvonnan maksullisuuden edistämisessä osana kuntien nk. miljardisäästötalkoita (kuntien kustannusten karsinta tehtäviä ja velvoitteita vähentämällä, VM, Kunta- ja uudistusministeri Vehviläinen). Tässä yhteydessä Kuntaliitto on esittänyt, että maksulliseksi säädettäisiin myös kuntien ympäristönsuojeluviranomaista työllistävät maasto- ja vesiliikennelain mukaiset päätökset ja niiden valvonta sekä vesihuoltolain vapautuspäätökset. Täyskatteellisuuteen pyrkiminen edellyttää, että myös tämä säädösvalmistelu etenee.

Kuntien tekemästä ympäristövalvonnasta noin puolet on muuta kuin maksullista lupa-, ilmoitus- ja rekisteröitävien kohteiden valvontaa. Toistaiseksi vain noin 20 % kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toiminnasta katetaan asiakasmaksuilla. Kuntaliitto katsoo, että esitetyt laajennukset kunnan viranomaisen mahdollisuuksiin periä maksuja jätelain ja ympäristönsuojelun valvonnasta kustannuksia vastaavasti ovat tarpeen ja osaltaan voivat parantaa hieman kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimintaedellytyksiä vaativassa laillisuusvalvontatehtävässään. Pieniltä osin maksuja tulisi kanavoitumaan myös kunnan jätehuoltoviranomaiselle, kun sille tulee mahdollisuus periä maksu jätelain 42 § tarkoittaman poikkeushakemuksen käsittelystä (Poikkeus velvollisuudesta luovuttaa jäte kunnan järjestämään jätehuoltoon).

Esityksen täydennystarpeet

Esityksen mukaan, toisin kuin valtion viranomainen, kunta voisi periä maksun onnettomuus-, haitta- ja rikkomustilanteissa tehtävistä tarkastuksista vain, jos se johtaa määräyksen, kehotuksen tai kiellon antamiseen. Tätä lisävaatimusta kuntien osalta perustellaan sillä, että kunnan kohteet ovat pienimuotoisia toimijoita ja maksut saatavat muotoutua kohtuuttomiksi toiminnan laajuuteen nähden. Kuntaliiton näkemyksen mukaan täyskatteellisuutta tavoiteltaessa esityksestä poiketen myös kunnan tulee halutessaan voida periä maksu tästä paljon työllistävästä valvontatyöstä vastaavasti kuin valtion viranomaisen. Ympäristönsuojelulaki joka tapauksessa velvoittaa kohtuullistamaan pienimuotoisten toimijoiden valvontamaksut ja kunta voi harkintansa mukaan taksapäätöksessään linjata peritäänkö maksu tällaisessa tilanteessa.

Kunnat tekevät runsaasti valvontaa myös ELY-keskuksen valvontavastuulle kuuluvissa kohteissa rinnakkaisen toimivallan johdosta. Yhteydenotto ympäristöhaitoista tehdään usein ensin lähinnä haittaa aiheuttavaa toimintaa ja häiriintyviä kohteita sijaitsevaan kunnan viranomaiseen. Kunnilla tulisi olla mahdollisuus perä valvontamaksu myös tästä valvontatyöstä.

Ehdotuksen mukaan pilaantuneiden maiden puhdistamista koskevien päätösten valvonnasta voitaisiin periä maksu. Pilaantuneisiin maihin liittyvää valvontaa tehdään kunnissa runsaasti myös erilaisissa vahinko- tai muissa ennalta arvioimattomissa tilanteissa ja kohteissa. Tämä ei välttämättä johda pilaantuneen maan puhdistamiseen ilmoituspäätöksellä. Tätä työtä tehdään osana muuta ympäristöhaittojen valvontaa ja myös tästä olisi valvontaviranomaisen voitava periä maksu haitan aiheuttajalta tai kohteen vastuutaholta.

Esityksen vaikutukset kuntaviranomaisen toimintaan ja talouteen

Esityksessä ehdotetaan, että kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tulisi laatia aiempiin suunnitelmavelvoitteisiin lisäyksenä suunnitelma myös jätelain 100 §:n mukaisten rekisteröitävien kohteiden valvonnasta. Tämä on kunnalle uusi lakisääteinen tehtävä, mutta koska se edistää suunnitelmallista valvontaa voidaan sen olettaa

www.kunnat.net
www.kommunerna.net

Suomen Kuntaliitto
Toinen linja 14,00530 Helsinki
PL 200, 00101 Helsinki
Puh. 09 7711,faksi 09 771 2291
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
Andra linjen 14,00530 Helsingfors
PB 200, 00101 Helsingfors
Tfn 09 7711, fax 09 771 2291
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

vähentävän vaikeasti resursoitavan jälkivalvonnan tarvetta ja siksi esitystä voidaan pitää myönteisenä. Lisäksi, kuten esityksessä todetaan, tehtävän kustannuksia voitaisiin kattaa jatkossa valvontamaksuilla.

Esityksen vaikutusarvioinnissa todetaan, että maksullisuuden laajentaminen ohjaisi valvontaa nyt paremmin riskiperusteiseksi, kun valvontaa ei kohdenneta siitä saatavien tulojen perusteella. Todettakoon, että ainakaan kunnissa maksut eivät tiettävästi ole ohjanneet valvontaa vaan useinkin akuutit haittatilanteet ja todelliset riskit. Näin ollen esitetyt muutokset eivät todennäköisesti kuntien osalta muuta valvottavia kohteita.

Esityksessä olevat arviot muutosten mahdollistamista kuntien maksukertymistä ovat hyvin karkeat ja vaikuttavat ylimitoitetuilta erityisesti jätelain valvonnan osalta (2,4-4,8 milj. euroa). Arviossa tuskin on huomioitu esimerkiksi sitä, että kunnat itse saattavat olla myös toiminnanharjoittajia ja näin ollen myös valvontamaksujen maksajia. Kuntien valvontamaksutuloihin merkittävästi vaikuttaa myös se, että valtaosa nytkin maksullisen valvonnan piiriin esitettävistä kuntien valvottavista kohteista on nk. mikroyrityksiä joiden valvontamaksut tulee kohtuullistaa. Näiden kohteiden suurikin valvontatyömäärä ei siten tule valvontamaksuilla katetuksi. Pienten maksujen keräämisen kustannukset myös vähentävät maksutuloja. Tämän vaikutuksen vähentämiseksi tulisi Suomessa Ruotsin ja terveysvalvontamme tapaan tarkastella mahdollisuuksia valvonnan vuosimaksujen keräämiseen tuntiveloituksen ohella.

Muutosten toimeenpano ja maksujen keräämisen täysimääräinen käyttöönotto kunnissa edellyttää valvontasuunnitelmien päivittämistä tai laatimista sekä taksojen päivittämistä. Lakimuutoksista tulee tiedottaa ja ohjeistaa kuntia.

Yleistä kuntien ympäristövalvonnan kustannusten kattamisesta ja ympäristölainsäädännön muutosten vaikutuksista siihen

Ympäristövalvonnan täyskatteellisuuden tavoittelu edellyttää, että nyt kun enenevässä määrin luvista siirrytään kevyempiin hallintomenettelyihin, tulee myös niiden valvonnasta voida periä maksu kustannuksia vastaavasti. Luvanvaraisuuden poistaminen ei poista toimintojen ympäristövaikutuksia ja ympäristönsuojelun tasosta kiinni pitäminen edellyttää edelleen valvontaa myös näissä kohteissa. Luvituksesta poistuvien kohteiden valvontatehtävät jäävät kuormittamaan erityisesti kuntia.

Tuoreet muutokset ympäristönsuojelulakiin ja yhden luukun hankkeesta edelleen tulevat muutospaineet lisätä viranomaisen antamaa yksityiskohtaista neuvontaa, neuvotteluja eri tahojen kanssa ja hakemusasioiden koordinointia kuluttavat myös viranomaisen työaikaa. Neuvonta on maksutonta ja neuvottelujen ja koordinoinnin osalta on vielä epäselvää kuuluvatko ne hakemusten käsittelyyn, josta voidaan periä maksua. Myös nämä tekijät tulevat vaikuttamaan kuntien lupa- ja valvontaviranomaisen kustannuksiin.

Kuntien tehtävät ympäristönsuojelun laillisuusvalvonnassa ovat kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen 30 vuoden olemassaolon aikana lisääntyneet valtavasti ilman rahoitusperiaatteen noudattamista. Jälleen suunnitelmissa on lisätä kuntien tehtäviä maatalouden ympäristönsuojelun luvituksessa ja valvonnassa, mikä sinänsä on toiminnan ja kuntien osaamisen kannalta perusteltua. Kuntien tehokasta valvontatyötä hoidetaan kuitenkin etenkin pienissä ja keskisuurissa kunnissa resurssien suhteen äärirajoilla. Kuntien ympäristöhallinnon tehtävien lisääminen ja sujuva hallinto edellyttääkin ehdotonta rahoitusperiaatteen noudattamista.

Tehokas laillisuusvalvonta lisää muun valvonnan uskottavuutta ja voi vähentää siten sen tarvetta. Näin ollen käynnissä olevaa poliisiin, syyttäjän ja ympäristöviranomaisten yhteistyötä tulee jatkaa poliisin ja syyttäjän asiantuntemusta ympäristörikosasioissa turvata.

SUOMEN KUNTALIITTO
alueet ja yhdyskunnat

Miira Riipinen
ympäristöpäällikkö